

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಕನಸಿನೊಳಗೊಂದು ಕಣಸು' ಕವನದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

* ಡಾ.ಭಾರತಿ ಟಿ.ಸಿ, ಕನ್ನಡ ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್.ಎಂ.ವಿ.ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಭದ್ರಾವತಿ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮಾತೃಭಾಷೆ 'ಮರಾಠಿ' ಆದರೂ, ಅಂಜಕಾತನಯರ ಮಾತೃಭಾಷೆ 'ಕನ್ನಡ'ವಾಗಿದೆ ಎಂಬೊಂದು ಮಾತಿದೆ. ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆದದ್ದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲ. ಆಡಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸೊಗಡಿನ ಕನ್ನಡ, ಮನಸೋತಿದ್ದು ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ. ವೃತ್ತಿಯಾದದ್ದು ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತರಿಕೆ. ಇವುಗಳ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲ ಮನೆಮಾತಾದ ಮರಾಠಿ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಯಿತು. ಮೊದ ಮೊದಲು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿ, ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕೂತ ನಂತರ 'ಮರಾಠಿ' ಕೇವಲ ಒಂದು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಭಾವದ ಎಳೆಯಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತಷ್ಟೆ. ಕನ್ನಡ ಕೇವಲ ಅವರ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗಷ್ಟೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗದೆ, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯ, ಅರ್ಥ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು, ಜಾನಪದ ಸೊಗಡು ಇವುಗಳಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಣಿಯುವ ಮಂತ್ರವಾಯಿತು. ಅವರ ಮನೋಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲ ಮೆರೆಯಿತು. "ಕನ್ನಡವ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಅನ್ಯ ಜೀವನವಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಧ್ಯೇಯವಾಯಿತು. "ಕನ್ನಡತನವೆಂಬುದು ಅವರ ಇಡೀ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಕನ್ನಡದಿಂದಲೇ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಸತ್ವ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡಿತು. ೧೯೧೭ - ೧೮ರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬಿ.ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಳದ ಬೇರೆ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ಸಿಗುವಂತಿದ್ದರೂ; ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತರರ ಕೆಲಸ. ಕನ್ನಡ ಸೇವೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಂಡದ್ದು ಈ ಮಾಸ್ತರಿಕೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಫಲ 'ಬೇಂದ್ರೆ ಮಾಸ್ತರ' ಎಂಬ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಯ ಬಿರುದು. ಧಾರವಾಡದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರ, ಕವಿಗಳ ಕೂಟವಾದ 'ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪ'ನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕನ್ನಡದ ಹುಚ್ಚು-ಕೆಚ್ಚೇ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಉಸಿರಾಯಿತು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೂ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಲೆಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಸರದಲ್ಲ ನಿಷ್ಠಿಯಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ಗುರುತರವಾದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೆನ್ನುಕೊಟ್ಟರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಕೂಡ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲ ಒಂದಾಯಿತು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅದರ ಅಂತಃಸತ್ವದ ಅರಿವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಬದುಕನ್ನು ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ದರ್ಶಿಸಿದರು, ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ಅದರ ಸರ್ವಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮಾತೆಯ ಮಮತೆಯಿಂದ ಸಲಹುವ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲ, ಮರು ಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಆ ತಾಯಿಯ ಆರಾಧಕರಾದರು. ಕನ್ನಡ ಪ್ರೇಮ ಮಾತೃಮೂರ್ತೀಭವಗೊಂಡು ದೈವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೂ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದರು.

ನವೋದಯದ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಯ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಾಡು ನುಡಿಯ ಅಭಿಮಾನದ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯ ಅವರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ನವೋದಯ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯಸೂತ್ರಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. 'ಭಾರತ'ದಂತೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭಾವನೆ; ಅದನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ನಮ್ಮ ಉಳಿವಿನಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲ ಬಿಂಬಿಸಿ ಜನಮನವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂಬುದು ಬರಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಿರುವ ಹೆಸರಾಗದೆ ಅದೊಂದು ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ತಾಯಿ ಭಾರತಿಯ ಮಗಳು ಕನ್ನಡಾಂಬೆ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಸಾಧಿಸಲು, ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ದಾಸ್ಯದಿಂದ ನಾಡನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲು, ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲ ನಾಡುನುಡಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಅಭಿಮಾನ-ಆರಾಧನಾ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿದರು. "ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಕನ್ನಡತನದ ಸೆಳೆತ ಬಹುಶಃ ನವೋದಯದ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಕಂಪನ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಮಸ್ತ ಸಂವೇದನೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಕವಿ ಮುಖವಾಣಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಆಗಿನ ಮನೋಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದಿತು".

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತಾಯಿತತ್ವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಹೃದಯದೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಾಡಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗಾಗಿ, ಕನ್ನಡಿಗರ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ನೊಂದರು. ಆ ನೋವಿನ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದ ನೈಜಸತ್ವದೊಡನೆ ತನ್ಮಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರು. ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ತಾಯಿಯೆಂದು, ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಮಾತೃತ್ವದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿ; ವರ್ತಮಾನದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ತುಡಿದರು, ದುಡಿದರು. ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿನ ಅನೈಕಮತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿಯ ಅಭಿಮಾನದ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಮಾತೃ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಪರಿಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಹತ್ತು ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅರಿವಿದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ಆಕ್ರಮಣ, ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗುತ್ತಿರುವ ಭಾಷಾ ನಿರಭಿಮಾನ ಎಲ್ಲದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಎಚ್ಚರವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ದೀನಸ್ಥಿತಿ, ಆಕೆಯ ಔನ್ನತ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿರ್ವೀರ್ಯತೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಿದೆ. ಇಂತಹ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳ ಮಂಥನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಒಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕವನವೇ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಕನಸಿನೊಳಗೊಂದು ಕಣಸು' ಕವನ. ಈ ಕವನವು ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂವಾದದ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕವನದಲ್ಲ ತಾಯನ್ನೇ ಮರೆತ ಮಕ್ಕಳ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪದ್ಯವಿದು. ಈ ಕವನವು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನಸಿನ ಮೂಲಕ ಕಂಡ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ, ಪ್ರಭಾವಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣದ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಕವನವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿರೀಯತೆಯನ್ನು ಕವನ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕವನವು ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂವಾದದ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಪರ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಈ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರಲಿ ಪರಿಚಯದ ಭಾವವನ್ನು ಸಹ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಕವನದಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗನ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಮಗನ ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕವಾದುದಾಗಿದೆ. ಕವನದ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಂಗ್ಯವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವು ಕವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

“ಯಾರು ನಿಂದವರಲ್ಲ ತಾಯೀ” ಎಂದೆ.

“ಯಾರು ಕೇಳುವರೆನಗೆ, ಯಾಕೆ ತಂದೆ?”

‘ನೀನು ಯಾರೆಂಬ’ ಮಗನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ‘ಯಾರು ಕೇಳುವರೆನಗೆ’ ಎಂಬುದು ತಾಯಿಯ ಮರುಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯು ಮಗನನ್ನು ಗುರುತು ಹಚ್ಚಿದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ‘ನೀನಾರೆಂದು’ ಕೇಳುವಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಗೆ ತನಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯಿದೆ. ಆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿನ ಬೇಸರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಮಗನು ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಹೆಸರಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಹ ಸರ್ವನಾಶದ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂದಿದ್ದಾಳೆ.

“ನೀನಾರ ಮನೆಯವಳೊ ಮುತ್ತೈದೆ ಹೇಳು”

“ನಾನಾರ ಮನೆಯವಳೊ ಬಯಲನ್ನೇ ಕೇಳು”

ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಅರಿಯಲು, ಮಗನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಾನೆ. “ನೀನಾರ ಮನೆಯವಳು” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ‘ಮುತ್ತೈದೆ’ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆ ತಾಯಿಗೆ ಒಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪರಿವೇಶವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನಾರೆಂಬುದನ್ನು ‘ಬಯಲನ್ನೇ ಕೇಳು’ ಎಂದಾಗ ತಾನು ಯಾರೆಂಬುದು ಇಡೀ ಬಯಲಿಗೇ ತಿಳಿದಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬಯಲೇ ತಾನೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅರ್ಥವೂ ಸಹ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಮಕ್ಕಳು, ಆಪ್ತರು, ಇಷ್ಟರು ಎಲ್ಲರೂ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೋವಿದೆ.

“ಇರುವರೇ ಇದ್ದರೇ ಮಕ್ಕಳೆಂಬವರು”?

“ಇರುವರೆಂದರು ಕೂಡ ಯಾರು ನಂಬುವರು”?

ಇಲ್ಲಿ ‘ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳೆಂಬುವವರು ಇದ್ದಾರೆಯೇ?’ ಎಂದು ಮಗನೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಾಗಿದೆ. ‘ಇರುವರೇ ಇದ್ದರೇ ಮಕ್ಕಳೆಂಬವರು?’ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂತಿದ್ದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದು ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು ಭೂತಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಹಿಂದೆ ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆ, ಈಗ ಇರುವರೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸದೆ ಮೌನ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಮೌನದಲ್ಲ ನಾವು ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಸರ ಅಥವಾ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಈಗ ಮಾತನಾಡುವುದು ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಎನ್ನಿಸಿರಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಪುನರುತ್ಥಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭೂತ ಕಾಲದ ವೈಭವಿಕರಣ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಆ ಬಗೆಯ ವೈಭವಿಕರಣವನ್ನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಅದು ನೇತ್ರಾತ್ಮಕವಾಗಿ. ‘ಇರುವರೆಂದರೂ ಕೂಡ ಯಾರು ನಂಬುವವರು?’ ಮಕ್ಕಳೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮರೆತಿರುವಾಗ ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಂದು ತಾಯಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳು ಅವರು ಎಂಬ ನೋವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಈ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ಆಕೆ ನಿರ್ಗತಿಕರಬಹುದೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಮಗನಿಗೆ ಬಂದು, “ಮನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇರಲು ಪರದೇಶಿಯೇನು”? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನೇ ತನ್ನ ಮನೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳಂತಹ ತಾಯಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಪರದೇಶಿ ಎಂಬ ಪದ ಆಕೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವಳು ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ಈ ನಾಡಿನವಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳು ನೋವಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿ ತೆಗೆದವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ತನ್ನ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ತಾನು ಪರದೇಶಿಯಾದ ತೀವ್ರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ದುಃಖವು ಅವಳಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಮನೆಯೇ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಮುನಿದಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಬೇರೆಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗಳು ಸಹ ಒಂದೆಯೇ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿಯ ಈ ಒಗಟಿನ ರೂಪದ ಮಾತುಗಳು ಮಗನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

“ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಹುದು ಒಡಪಿನಂದ”

“ನನ್ನ ಹತ್ತಿರದೊಂದೆ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕಂದ”

ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು ತನಗೆ ತಾನೇ ಒಗಟಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಉತ್ತರವಿಲ್ಲದೆ, ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಭವಿಷ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಗಟಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಒಗಟಿನ ಮೂಲಕವೆ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. “ನನ್ನ ಹತ್ತಿರದೊಂದೆ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕಂದ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ‘ಕಂದ’ ಎಂಬ ಪದ ಮಾತ್ರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ರಸ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಪದ. ತಾಯಿಗೆ

ತನ್ನ ಮಗ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಮಗುವೆ. ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ತಾಯಿ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಬಾಲ್ಯವೆ ಇರುತ್ತದೆ' ಎಂಬುದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸ್ವಾನುಭವದ ಮಾತಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡಿಗನಿಗೆ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗಿನ ಸಂವಾದದಲ್ಲ, ಆಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಳಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮುಖದ 'ರಾಜ ಕಳೆ' ಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಜ್ಜರಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಡದೇವಿಯೇ ನೀನು?”

“ಭಾವುಕರ ಕಂಗಳಿಗೆ ದೇವಿಯೇ ನಾನು.”

ಕವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲ ಕೇವಲ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು, ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವವನ ದೃಷ್ಟಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಅವಳೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿ ಮಗನ ಮಸುಳಿಸಿದ ಪರಿಚಯ, ಬಾಂಧವ್ಯ ಇಲ್ಲದ ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. “ಭಾವುಕರ ಕಂಗಳಿಗೆ ದೇವಿಯೇ ನಾನು” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುವ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು, ದೇವಿಯಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಮಗನಿಗಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ಆಕೆಯ ದುಃಖವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಅರಿವೂ ಸಹ ನೇರವಾಗಿ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ದಕ್ಕುವಂತಹುದಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅದು ದೊರಕುವಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡಿಗನು ಈ ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಅರಿತಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನೂ ತಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ. ತಾಯ್ಯಾಡು ನಮ್ಮಿಂದ ಬಯಸುವ 'ತ್ಯಾಗ'ವೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಮೌಲ್ಯ ಎಂದು ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆ ತ್ಯಾಗವೂ ಸೀಮಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಆದಿ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಜೀವನಾಡಿಯೊಳಗೆ ಬೆರೆತು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮೌಲಿಕವಾದ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಾಡು ನುಡಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಿದೆ.

ನಂತರ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಬೇಡಿಕೆ ಏನೆಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಪೂರೈಸುವನೆ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಆಕೆಗೆ ಇದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಅವನ ತ್ಯಾಗದ ಬಲವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. 'ಅಹುದು ಕೊಡುವೆನು ಎಂದು ನಾನೆನ್ನ ಬಹುದೇ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿನ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಮತ್ತು ದೃಢತೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು, ಗೊಂದಲವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂದಿಗೂ ವೀರನಾಗಲಾರ ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ನಿಲುವಾಗಿದೆ.

ಮಗನಲ್ಲಿ 'ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವೆ' ಎಂಬ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಇಲ್ಲ. ಅವನಲ್ಲಿನ ಹಿಂಜರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಜಿಕೆಯು ಅವನನ್ನು ತಡೆ ಹಿಡಿದಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಿಕೊಂಡು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರಲೆಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯಪೂರಿತ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಗನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಗದ, ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲೂ ಆಗದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಾಕಲಾಟವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯು 'ಬಲ್ಲವರು ದೈವವನು ಪರಿಕಿಸುವರೊಮ್ಮೆ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ, ತಾನು 'ದೈವ' ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಇತ್ತುವು ಅವನಲ್ಲೊಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಆ ಧೈರ್ಯವೇ ಅವನಿಗೆ 'ಚಂಡಿ ಚಾಮುಂಡಿ ಪೇಳ್ ಬೇಕಾದುದೇನು ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ, ತಾನು ತಾಯ್ಯುಡಿಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತ್ಯಾಗ ಬಲದಾನದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅ ನಂತರ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಬೇಡಿಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. 'ಗಂಡುಸಾದರೆ ನಿನ್ನ ಬಲ ಕೊಡುವೆಯೇನು?' ಎಂಬುದೇ ಆ ಉಗ್ರವಾದ ಬೇಡಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಗಂಡುಸಾದರೆ' ಎಂಬ ಪದವು ಅಂಗವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ; ಪೌರುಷವನ್ನು, ಅಂತಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು, ಧೈರ್ಯವನ್ನು, ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಲು ಆತ ತನ್ನನೇ ತಾನು ಬಲಕೊಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣುತ್ತಾನೆ. 'ಮನವು ನಡುಗುತ್ತದೆ'. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ರೋಮಾಂಚನದ ಅನುಭವ ಈ ರೋಮಾಂಚನವು ಭಯದಿಂದಾದುದೋ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇಳುತ್ತದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕನಸು ಕೊನೆಗೊಂಡು ಬೆಳಕಿನ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಆಶಾವಾದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ರಾಜಕಳೆಯು ಸಹಜವಾದರೂ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಆ ಕಳೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದ್ದು, ಆ ಕಳಾಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯಂತೆ; ಆಕೆಯ ದುಃಖವೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಎಂಬುದು ಈ ಕವನದ ಆಶಾವಾದವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಮಾತೃತ್ವದ ಪರಿಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಂಡ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ; ಮಗನಾದ ಕನ್ನಡಿಗನ ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಬಲದಾನದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಉಳಿವು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ; ತನ್ನ ಹಿಂಜರಿಕೆ, ಅಂಜಿಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಿರೋಧತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಗಂಡುಸಾಗುವ' ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಕವನವು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ, ಅಭಿಮಾನದ ವಿವರಗಳಿಗಿಂತ, ಕನ್ನಡಿಗನ ತ್ಯಾಗ ಬಲದಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕವನದ ಸಂವಾದ ರೂಪವೇ, ಕವನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರಭಾವ ವಲಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿ ಬಳಸಿದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ತಂತ್ರವೂ ಸಹ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಕವನವು ಬೇರೆ ಕನ್ನಡ ಪರವಾದ ಕವನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ೧. ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯ – ರಂ.ಶ್ರೀ.ಮುಗಳ
- ೨. ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪ – ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ
- ೩. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳು – ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ
- ೪. ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ – ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರ

*ಡಾ.ಭಾರತಿ ಟಿ.ಸಿ.

